

تقویم تاریخ دفاع مقدس
(والفجر ۴)

www.ketab.ir

شماره کتابشناسی : ۱۱۱۱۱۱۱۱

مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات

عنوان: تقویم تاریخ دفاع مقدس، سیدسی و هشتم، حوادث مهر ۱۳۶۲

(والفجر ۴)

تألیف: سعید زردان

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۵، چاپگاه: ۲۰۰۰

قیمت جلد شومیز: ۴۹۰۰۰ تومان قیمت جلد گالیز: ۵۳۰۰۰ تومان

حروفچینی و لیتوگرافی: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۸-۸۳۲-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸

ISBN: 978-964-419-832-8

شابک دوره: ۰۹۴-۰-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸

ISBN: 978-964-419-094-0

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبه‌روی پمپ بنزین اسدی، پلاک ۱۹۵۴،

مرکز اسناد انقلاب اسلامی. صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن فروش: ۲۲۲۱۱۱۷۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۵

تلفن دفتر مرکزی: ۲۲۲۱۱۱۹۴

www.irdc.ir

فهرست مطالب

۹	.....	مقدمه
۱۱	.....	پیشگفتار
۲۳	.....	حوادث و رویدادهای یکم مهر ۱۳۶۲
۶۳	.....	حوادث و رویدادهای دوم مهر ۱۳۶۲
۸۷	.....	حوادث و رویدادهای سوم مهر ۱۳۶۲
۱۵۵	.....	حوادث و رویدادهای چهارم مهر ۱۳۶۲
۱۸۹	.....	حوادث و رویدادهای پنجم مهر ۱۳۶۲
۲۲۱	.....	حوادث و رویدادهای ششم مهر ۱۳۶۲
۲۶۱	.....	حوادث و رویدادهای هفتم مهر ۱۳۶۲
۲۹۱	.....	حوادث و رویدادهای هشتم مهر ۱۳۶۲
۳۲۵	.....	حوادث و رویدادهای نهم مهر ۱۳۶۲
۳۶۱	.....	حوادث و رویدادهای دهم مهر ۱۳۶۲
۴۰۵	.....	حوادث و رویدادهای یازدهم مهر ۱۳۶۲
۴۲۵	.....	حوادث و رویدادهای دوازدهم مهر ۱۳۶۲
۴۵۹	.....	حوادث و رویدادهای سیزدهم مهر ۱۳۶۲
۵۳۷	.....	حوادث و رویدادهای چهاردهم مهر ۱۳۶۲
۵۵۹	.....	حوادث و رویدادهای پانزدهم مهر ۱۳۶۲

۵۸۵.....	حوادث و رویدادهای شانزدهم مهر ۱۳۶۲
۶۰۱.....	حوادث و رویدادهای هفدهم مهر ۱۳۶۲
۶۴۳.....	حوادث و رویدادهای هجدهم مهر ۱۳۶۲
۶۶۹.....	حوادث و رویدادهای نوزدهم مهر ۱۳۶۲
۷۰۳.....	حوادث و رویدادهای بیستم مهر ۱۳۶۲
۷۳۷.....	حوادث و رویدادهای بیست و یکم مهر ۱۳۶۲
۷۵۹.....	حوادث و رویدادهای بیست و دوم مهر ۱۳۶۲
۷۷۱.....	حوادث و رویدادهای مورخه بیست و سوم مهر ۱۳۶۲
۷۹۵.....	حوادث و رویدادهای مورخه بیست و چهارم مهر ۱۳۶۲
۸۱۹.....	حوادث و رویدادهای بیست و پنجم مهر ۱۳۶۲
۸۵۵.....	حوادث و رویدادهای بیست و ششم مهر ۱۳۶۲
۸۹۱.....	حوادث و رویدادهای بیست و هفتم مهر ۱۳۶۲
۹۲۵.....	حوادث و رویدادهای مورخه بیست و هشتم مهر ۱۳۶۲
۱۰۰۳.....	حوادث و رویدادهای مورخه بیست و نهم مهر ۱۳۶۲
۱۰۳۷.....	حوادث و رویدادهای مورخه سیام مهر ۱۳۶۲
۱۰۹۵.....	نمایه

مقدمه

جنگ تحریک رژیم بعث صهیونیستی صدام علیه ایران در گستره‌ی وسیعی از مرزهای ایران اسلامی در جنوب و غرب کشور جریان داشت و آتش جنگ مناطق مختلف و به‌خصوص استان‌های مرزی واقع در غرب و جنوب کشور را تهدید می‌کرد. اگرچه نخستین تجاوزها و اولین درگیری‌ها استان خوزستان و جنوب کشور در گرفت و رزمندگان اسلام نیز به اقتضای شرایط، سنگین‌ترین ضایعات را در آن منطقه اجرا کردند، اما غرب و شمال غرب نیز از گزند دشمن غدار در امان نماند. کشور ایران که بیشترین مرز خشکی را با همسایه‌ی غربی خود عراق دارد، از تمامی مناطق مستخوش تجاوز صدامیان، ضدانقلاب و گروهک‌ها و... واقع شد. ولی دفاع همه‌جانبی رزمندگان ایران اسلامی از مواضع مختلف مرزی برگ زرینی بر تاریخ دیرپای این سرزمین افزود. این پایداری به جهانیان نشان داد که انقلاب اسلامی که با فداکاری تمامی اقشار به پیروزی رسیده، در عرصه‌ی دفاع از کشور نیز می‌تواند همگان را بسیج نماید. از این رو می‌توان گفت پیام انقلاب اسلامی بر روی امواج جنگ تحمیلی و اخبار جان‌فشانی‌های ملت ایران به اقصای نقاط عالم رسیده.

در مهر ماه ۱۳۶۲ رژیم بعثی که ثروت مردم عراق را برای خرید سلاح تسلیحات از حامیان غربی خود صرف می‌کرد، پس از متحمل شدن شکست‌های سنگین در میدان جنگ در صدد خرید هواپیماهای پیشرفته از غربیان برای منهدم کردن تأسیسات نفتی ایران برآمد. در مقابل مسئولان جمهوری اسلامی نیز با اقدامات بجا و مناسب و استفاده از تمامی ظرفیت‌های ژئوپلیتیک کشور این اقدام رژیم بعثی را نیز ناکام گذاشتند.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی در راستای ثبت و ضبط تاریخ پرافتخار دفاع مقدس و نشان

دادن عمق کینه‌توزی قدرت‌های جهانی و مرتجعان منطقه اقدام به انتشار این اثر کرده است. در پایان ضمن تقدیر از تدوینگر اثر از همکاران محترم در مؤسسه‌ی فرهنگی هنری و انتشارات تقدیر و تشکر می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

www.ketab.ir

پیشگفتار

سال ۱۳۶۲، جنگ تحمیلی را باید سال والفجرها نامید، زیرا عملیات‌های مهم والفجر عمدتاً در این سال اجرا گردید و همان‌گونه که در گفتارهای قبل یادآور شدیم از اوایل سال ۱۳۶۲ و بعد از اجرای عملیات والفجر مقدماتی در جنوب فکه و والفجر ۱ در شمال فکه، در تدبیر فرماندهی هدایت جنگ نروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران تغییرات بنیادی ایجاد شد، به نحوی که صحنه‌ی فعال جنگ از جنوب و مقابل منطقه‌ی شرق بصره به قسمت غرب و شمال غرب منتقل گردید و دامنه‌ی عملیات آفندی نیز از حالت وسیع و گسترده خارج و به عملیات آفندی نیمه‌گسترده و محدود تبدیل شد. سومین تغییر بنیادی براساس تدبیر اتخاذشده آن بود که میدان‌های نبرد سیال و متغیر شدند و نروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران اصراری بر ادامه‌ی نبرد در یک منطقه ویژه نکردند بلکه عمدتاً مناطق مختلفی را برای وارد کردن ضربات و ایجاد تلفات بر ارتش عراق انتخاب نمودند.

بر همین اساس و تدبیر، نبرد والفجر ۲ در منطقه‌ی شمالی عملیات ۱ در غرب پیرانشهر و عملیات والفجر ۳ در منطقه‌ی مهران با بیش از ۶۰۰ کیلومتر فاصله از هم انجام شد و عملیات والفجر ۴ در منطقه‌ی شیلر واقع در حد فاصل بین منطقه‌ی دو نبرد قبلی و در غرب بانه و شمال مریوان مقابل پنجوبین عراق طرح‌ریزی و اجرا گردید.

عملیات والفجر ۴ از نظر کلی شامل منطقه‌ی مرزی پیشرفتگی دره‌ی شیلر عراق در سرزمین ایران و در شمال شهر مریوان بود. این منطقه یک منطقه‌ی کوهستانی سرسختی است که می‌توان گفت از نظر عملیات نظامی از جمله صعب‌العبورترین مناطق بین ایران و عراق است. این منطقه‌ی کوهستانی که شامل قسمتی از ارتفاعات بسیار گسترده واقع در

غرب ایران و شرق و شمال عراق و جنوب ترکیه می‌باشد، محل سکونت عشایر و اهالی کرد است که در هر سه کشور یادشده زندگی می‌کنند و به علل مسائل قومی و قبیله‌ای عموماً از آرامش چندان رضایت‌بخش برای حکومت‌های آن سه کشور برخوردار نیستند. بنابراین علاوه بر آنکه به علت کوهستانی و صعب‌العبور بودن منطقه اجرای هرگونه لشکرکشی در سطح وسیع برای کشورهای این منطقه مشکل و آسیب‌پذیر می‌باشد، از لحاظ عشایر ساکن این کشورها نیز اجرای عملیات نظامی بدون موفقیت و تأمین منطقه مواجه می‌گردد. بدین جهت، در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران مناطق مرزی کردستان و آذربایجان غربی نسبت به سایر مناطق مرزی ایران عموماً چندان فعال نبود و علت این عدم فعال بودن این قسمت از مرزها، عملیات، علاوه بر علل کلی شرایط منطقه، یک علت عینی در حال جریان نیز وجود داشت. آن اقدام مهاجمان عراق به حمله به مناطق مرزی ایران و عراق بود که هم علیه حکومت عراق به مثابه آنکه به دلیل ترددها و قرابت و یکی بودن اهداف اهالی دو طرف مرز ایران و عراق اغلب از محورهای مختلف این منطقه کمک‌های لازم برای گروهک‌های ضدانقلاب داخلی ایران سه‌لایر می‌گردید.

برای پی‌بردن به وضعیت و اهمیت این منطقه باید به نقشه‌ی ارائه‌شده و مطالب مطرح‌شده در مورد وضعیت کلی منطقه‌ی شیلر توجه گردد. این منطقه که واقع در شمال مریوان و جنوب بانه بود در تعیین حدود مرز ایران و عراق جزو نوار کشوری عراق منظور شده و به عمق حدود ۵۰ کیلومتر و عرض متوسط حدود ۱۵ کیلومتر به صورت پیکانی در قسمت قلمرو کشور ایران فرو رفته است، به نحوی که ارتباط مستقیم نظامی مرزی ایران در این قسمت قطع شده و برای برقراری ارتباط جاده‌ی ایران و عراق بین مناطق شمالی و جنوبی این پیشرفتگی، لازم است یک قوس بیضی شکل به طول قریب ۸۰ کیلومتر طی شود؛ مثلاً مسافت جاده‌ی ایران و عراق بین مریوان و بانه با عبور از داخل این پیشرفتگی حدود ۶۰ کیلومتر است، درحالی‌که با دور زدن این قوس، مسافت جاده‌ی بین دو شهر یادشده بیش از دو برابر یعنی حدود ۱۲۰ کیلومتر گردیده است. البته باید یادآور شویم که این موضوع مربوط به مسائل سیاسی در زمان تعیین خط مرز بین دو کشور می‌باشد و به‌رحال خط مرزی است که تعیین شده و مورد موافقت حکومت‌های وقت دو طرف ایران و عثمانی در آن زمان قرار

گرفته است و بحث و بررسی آن خارج از محدوده‌ی مطالب ما می‌باشد.

بررسی منطقه نشان می‌دهد که پیشرفتگی شیلر از نظر شکل طبیعی زمین ادامه‌ی ارتفاعات جنگلی مریوان به سمت شمال تا حوالی بانه می‌باشد و رودخانه‌ی شیلر که از ارتفاعات اطراف پیشرفتگی سرچشمه می‌گیرد با ریزش آب سایر ارتفاعات مرزی در شمال و جنوب این پیشرفتگی به تدریج تبدیل به رودخانه همه فصلی قابل ملاحظه‌ای می‌گردد و از شرق به غرب در داخل عراق جاری می‌شود و قسمتی از اراضی مزروعی کشور عراق را در استان سلیمانیه مشروب می‌سازد و به دریاچه‌ی سد دربندخان در غرب قلعه‌دیزه منتهی می‌گردد. مناطق مسکونی مهم اطراف شیلر در داخل خاک ایران شهر مریوان در جنوب و شهر بانه در شمال پیشرفتگی قرار گرفته و مسافت جاده‌ای بین آنها قریب ۱۲۰ کیلومتر است. در قلمرو کشور عراق نیز سرچسب و پنجون در گوشه‌ی جنوب شرقی این پیشرفتگی در فاصله‌ی کمتر از ۵ کیلومتری خط مرز قرار دارد، بنابراین از لحاظ عملیات نظامی سه نقطه‌ی حیاتی این منطقه شهر مریوان و بانه در ایران، پنجون در عراق می‌باشند. بقیه‌ی نقاط منطقه از لحاظ عملیات نظامی در مقیاس وسیع جنگ بین دو کشور حائز اهمیت ویژه‌ای نمی‌باشند، زیرا صدها قتل مرتفع کوهستانی در خاک ایران و عراق وجود دارند که تصرف آنها هیچ‌گونه امتیاز ویژه‌ی نظامی در مقیاس وسیع ایجاد نمی‌داند. ضمن اینکه برای تصرف و نگهداری و تدارک هریک از آن قتل بایستی خطرات و سرمایه‌گذاری‌های نظامی قابل ملاحظه‌ای را قبول کرد. به همین جهت حتی شهر بانه نیز که به خط مستقیم بیش از ۲۹ کیلومتر با خط مرز فاصله دارد به عنوان یک هدف مهم استراتژیک در این منطقه مطرح نمی‌گردد بلکه فقط می‌تواند نقش یک هدف روانی و سیاسی را داشته باشد. بنابراین این نقطه‌ی نبرد فقط دو نقطه‌ی مهم استراتژیک وجود دارد که شهر مریوان در ایران و پنجون در عراق است و تصرف هریک از آنها به وسیله‌ی نیروهای طرف مقابل می‌تواند اثرات کلی اعم از تاکتیکی و استراتژیک در جنگ بین نیروهای دو کشور ایجاد نماید، زیرا جاده‌های مواصلاتی مرزی ایران در این منطقه از شهر مریوان عبور می‌کند و در خاک عراق نیز شهر پنجون در منتهی‌الیه جاده‌ی مرزی عراق از پنجون به سید صادق می‌باشد که با تغییر سمت به طرف غرب تا شهر سلیمانیه عراق امتداد می‌یابد و هرگونه ایجاد تهدید در حوالی پنجون به‌طور مستقیم

قسمت شرقی استان سلیمانیه عراق را مورد تهدید قرار می‌دهد.

کتابی که با نام والفجر ۴ (نبرد شیلر) در پیش رو دارید، شامل حوادث و رویدادهای مهرماه سال ۶۲ در مناطق عملیاتی شمال غرب، غرب و جنوب و حوادث متفرقه‌ی دیگر در سطح کشور می‌باشد. برای آگاهی از موارد مهم آن کافی است به مطالب مندرج در فهرست مطالب توجه شود؛ عمده مطلب این کتاب شامل جابه‌جایی‌های عمده در منطقه‌ی مریوان و وضعیت قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا (ع) و مقایسه‌ی نیروهای طرفین و تحلیلی از بیان سرلشکر فقیه‌ظهورنژاد در ارتباط با وضعیت ارتش ایران در شروع جنگ تحمیلی و ادامه‌ی طرح یزی عملیات والفجر ۴ و تکمیل و صدور آن و شرح بمباران‌های وحشیانه‌ی شهرها توسط عراق به‌خصوص مریوان و شرح تلفات و ضایعات موشکی عراق به شهرها از جمله دزفول و اندیمشک - مسجد سلیمان و همچنین واگذاری ۵ فروند هواپیمای سوپراتاندارد از سوی فرانسه به عراق و کمک‌د و حمایت کشورهای عربی از عراق در جنگ تحمیلی و اجرای عملیات بزرگ پاک‌سار، در منطقه‌ی وسیعی از منطقه‌ی شمال غرب و اجرای عملیات والفجر ۴ در منطقه‌ی شیلر، این حاصله از آن تا مرحله‌ی چهارم می‌باشد. با مطالعه آن در جریان حوادث مهم در مهرماه سال ۱۳۶۲ اعم از درگیری‌های داخلی و حوادث جنگ تحمیلی و بازتاب‌های متعدد سیاسی و اجتماعی و ده‌ها مطالب دیگر قرار خواهید گرفت. امید است این کتاب سودمند و مؤثر واقع گردد و تقابلی می‌شود به شهدای بزرگ عملیات والفجر ۴ که با تصرف شیلر و نثار خون خود، منطقه‌ی شیلر تا سردشت را از وجود ضدانقلاب و حامیان‌شان پاک نموده و برگ زرینی به تاریخ حماسه‌ای دفاع مقدس افزودند.